

מאת ליבער ברנר

מרי והכחדה של גיטו צ'נסטוחובה

תירגם מיידיש: יוסף שיין

אלם - היום הנאמן והמסור
ש התחלה - יאנו צ'נסטוב
בהקרה רבה ש מאוסיק, סוף
אתיוותק שאלו תפולו בס
הנצחה הקרבנות אחד קוסא,

ארגון יוצאי צ'נסטוב בישראל
ת.ד 65050
תל אביב 6165001

מרי והכחדה של גיטו

צ'נסטובה

מאוסיק - קניגוד
ולטובה ש הקשר
בין הקיר ותלמידה ובין
בין המור השן והשלישי

בתובה והקריכה
צחק שין
(גור השן)
ואם בין שפת שין

- כתיבה: ליבער ברנר
- תרגום: יוסף שיין
- עיצוב עטיפה: מורין גילוני
- הפקה: המרכז הפדגוגי טכנולוגי - עמל 1

© כל הזכויות שמורות למפ"ט-עמל
1998

קהילת קיוב 17, ת"א 69410
טל: 03-6450876; פקס: 03-6412717

הקדמה

מחקר זה של ליבער ברנר "מרי והכחדה של גיטו צינסטוחובה", הוא פרי עבודה ממושכת, עיבוד והרחבת יומן, שהמחבר רשם בו במשך תקופה ארוכה בתוך הגיטו, ובתוך ה"לאגר".

אחרי השחרור, ריענן לי ברנר את זכרונותיו, בדק והשלים אותם בתעודות של גרמנים, פולנים, וכן בעדויות של בני עיר, צינסטוחובאים, שנותרו בחיים.

השקפתו האישית למאורעות בהם היה לו חלק, ודרך תגובתו להתרחשויות - נמסרים בספרו זה. לאמיתו של דבר, אין המחבר מתיימר לענות על כל הבעיות שצפו בהקשר למאורעות שהתרחשו ב"גיטו-הגדול" ו"הקטן", וגם לא ב"האסאג לאגר".

ספר זה אינו מתיימר להיות ספר, המבוסס על מחקר מדוייק. זהו אוסף של עובדות וחומר אישי של המאורעות, שיספק לחוקר בעתיד חומר חשוב למה שהתרחש בעת ההתקוממות בגיטו, ויהיה מקור להאיר את הבעיות, שעליהן העבודה הזאת אינה עונה:

דבר יו"ר ארגון יוצאי צ'נסטוחובה והסביבה

משפחת חיים שיין היתה משפחה מכובדת וידועה בקהילת צ'נסטוחובה. אבי המשפחה וחמשת ילדיו היו פעילים ומעורים בחייה התוססים של קהילת יהודי צ'נסטוחובה.

ליבר ברנר, חתנו של ר' חיים שיין ובעלה של הבת יאדזיה, היה מראשי ה-ט.א.ז בעיר, ממנהיגי תנועת הפועלים "בונד" ונמנה על אנשי עט יהודים בעתונות ובספרות היידיש.

בעת הכיבוש הנאצי היה ליבר ברנר אחד הפעילים בחיים היהודיים בעיר, הן בשטח הסוציאלי והן בשטח התרבותי ולבסוף גם מפעילי המחתרת היהודית בגיטו.

בספרו ביידיש "מרי והכחדה בגיטו צ'נסטוחובה" מתאר ליבר ברנר את חיי היהודים בצ'נסטוחובה בעת הכיבוש הנאצי וע"י כך תרם תרומה חשובה בכתיבת דברי הימים של יהודי פולין בעת הכיבוש הנאצי. בספרו מתאר ברנר את האכזריות, הציניות והשקר של השליטים הגרמנים ומגלה את פרצופם האמיתי של הקצונה הגרמנית והמנהיגים הגרמנים בצ'נסטוחובה ובסביבה.

ליבר ברנר מתאר בצבעים חדים את חיי היהודים בגיטו את הרעב, את העני והדוחק, את המחלות, את הבושה והכעס של היהודים על היותם עבדים של הכובש הגרמני, את ההתעללות והרציחות את האכזריות של הגרמנים ולעגם לקרבנות. תרגום הספר ע"י גיסו יוסף שיין לעברית והגשתו לקורא הישראלי, וביחוד לקורא הצעיר שאינו יודע את שפת היידיש, הוא מעשה חינוכי חשוב והמשך הקריירה החינוכית של המתרגם, אחר שסיים את עבודתו כמורה וכמחנך ברשת "עמל".

אין ספק כי הספר, כשהוא מתורגם לעברית מהווה מצבה חיה, אות וזכרון - לא רק למשפחת שיין, אלא לכל הקהילה היהודית בצ'נסטוחובה והסביבה.

עו"ד, אריה אדליסט

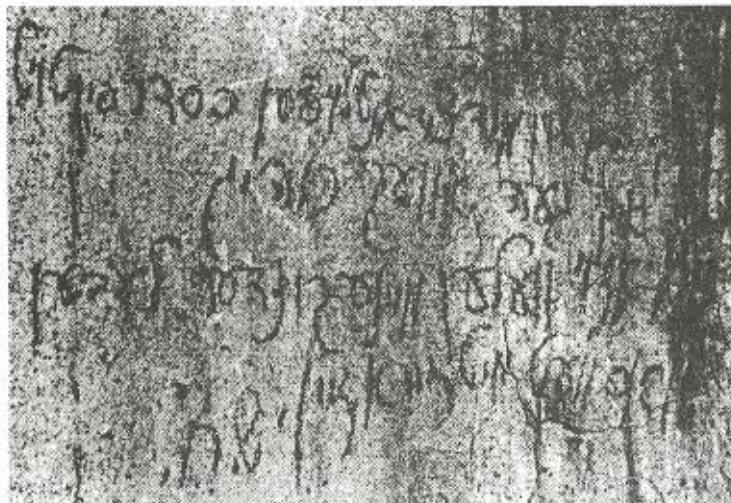
דבר המתרגם:

לפני יותר מ-50 שנה הופיע בשפת היידיש, ספרו של ליבער ברענער "וויזערשטאנד אוון אומקום אין טשענסטאכאווער געטא", (מרי והכחדה של גיטו צינסטוחובה). רק כעת תורגם הספר לעברית והובא לדפוס.

זהו סיפורו האישי, ועדות נאמנה ואמינה על חיי היהודים בגיטו צינסטוחובה והשמדתם. הסופר ל. ברענער ואשתו יאדזייה, לבית שיין - אחותי - עזבו את פולין, יחד עם שתי בנותיהם, לילי ואַנטה. בישראל התבססו ובנו את ביתם. בשנת 1986 נפטרה יאדזייה, לאחר מחלה קשה, וכעבור חדשים אחדים הלך לעולמו גם ליבער.

לפני כשנה נפטרה לילי סינדל, מבית ברענער, בתם הבכורה. אחת הסיבות שהביאו אותי לתרגם את הספר, היו דברי אבי המנוח, זכרונו לברכה, אותם רשם על הקיר במרתף - שבו היה אסור בלילה האחרון לפני הרצחו. ואלה דבריו האחרונים:

"אני כבר עייף מהבריחות מהמוות! אני הולך בשקט! איך יחיו ילדי! מה יקרה להם?
ש. ח. (שיין חיים)

אבא היקר! אני מבין לרוחך, שעייפת, וזה אחרי שנלקח ממך בנד ואחי - שלאמעק, ואחרי שאשתך - אמי - פערעלע נשלחה להשמדה בטרבלינקה. כשמה "פערעלע", כך גם היתה. פנינה יקרת-ערך. טפלה בגידול הילדים, ניהלה את משק-הבית הגדול. מדי יום שישי נהגה לחלק שי-שבת לנצרכים במשפחה ולאחרים, ומעל לכל היתה

שותפה מלאה בעסקים. מתפלא אני, איך היה לאמי הקטנה והעדינה, המרץ והכוח לעמוד בכל אלה. ולשאלתך אבא... "איך יחיו ילדיך?"

אנחנו, משה, יוסף ויצחק הקימונו משפחות לתפארת, גידלנו בנים ובני-בנים, וכלם אנשים ישרי-דרך, יהודים נאמנים לעמם וארצם.

כולנו נמשיך בדרך המוסר והיושר, שהקניתם לנו.

הסיבה הנוספת להוצאת הספר בעברית: לתת תשובה לשאלות החוזרות ונשנות של הדור הצעיר, בנים ונכדים של ניצולי-השואה. מה קרה שם? איך חיו אנשים, ואיך פעלו? הספר פותח אשנב קטן שדרכו אפשר לראות מה שקרה. איך פעלה המחותרת היהודית, ואיך נפלו לוחמיה על "קידוש-השם" במלחמה עם הנאצים ועוזריהם.

יקירינו, זכרונם לברכה!!!

אמנו: פערעלה שיין - בת יעקב ועודל שטאהל

אבינו: חיים שיין - בן שלמה ולאה

אחינו: שלמה שיין - בן חיים ופערעלה

אתם לא זכיתם ליהנות מהחיים וממשפחתכם היקרה.
תנוחו בשלום על משכבכם, ונשמתכם תהיה צרורה בצרור החיים.

זכרונכם יהיה שמור בליבנו לנצח

הי"ד

בתוך הספר המקורי (שנכתב בידיש) נמצאות תמונות של אנשים שונים, צילומים של הגיטו ושל הודעות ופקודות המפקדים הגרמנים והפולנים (שנכתבו בגרמנית ופולנית), המעידים על הגזירות שהוטלו על יהודי צינסטוחובה.
התמונות צולמו ע"י לייבעך קושניר.

הספר הזה יצא לאור הודות לעזרתו המרשימה והברוכה, בניסוח והגהה, של אחי היקר משה.

ויבואו על התודה והברכה, אנשי רשת "עמל" מר ראובן שמעיה, וגברת קנדי סלם, על עזרתם הרבה בהוצאת הספר.

יוסף שיין

התחלת דרך היסורים

צינסטוחובה היתה אחת הערים הראשונות בפולין שנכבשה ע"י גיסות היטלר. ב-3 בספטמבר פלש הצבא הגרמני לצינסטוחובה, ובאותו יום, ב-8 בבוקר, הופיעו בחוצות העיר הודעות מודפסות בשם הצבא הגרמני.

תושבי העיר - מתוך סקרנות, ובזהירות - התקהלו ברחובות, וקראו את ההודעות. למחרת, חילקו אנשי צבא גרמניים ברחובות העיר עוגיות ושוקולד לאוכלוסייה. חלק מהאנשים קצת נרגעו וחשבו - "אולי השטן אינו כל-כך נורא - כפי שמתארים אותו". אנשים רבים החלו להופיע בחוצות העיר, ואז בשעה 11:00 בצהריים, החלו הגרמנים, בלי כל "טענות" ותירוצים להמטיר אש תופת, באותו זמן, בכמה מרחובות העיר.

לאחר "הקדמה" כזאת, החלו הגרמנים לגרש את האנשים בידיים מורמות מתוך הרחובות והדירות למקומות הבאים: במגרש של "הקטדרה" (רחוב קטדרלנה), לפני הכנסייה "שוועטעגא זיגמונטא" בשוק החדש, לפני בית החרושת של ברססן (רחוב סטריזדקע) ולפני רחבת העיריה. כל המקומות הנ"ל היו מוקפים בחיילים גרמניים חמושים במכונות יריה. שעות ארוכות שכבו האנשים על הבטן, והגרמנים ירו בהם. כששמעה פתאום הפקודה "לקום", התחילו החיילים לירות באוכלוסייה ולגרשם.

האנשים שנמצאו ליד "הקטדרה" גורשו פנימה. מי שנמצא ב"שוק-החדש" גורש לכנסייה "שווענטקו זיגמונטא", אנשים ברחוב סטריזדקה הוכנסו לבית-חרושת "ברסס", ואלה שהיו בכיכר-העיריה, גורשו למנזר "שנטגו-יעקובה".

מספר הקרבנות לא ידוע. היו שמועות, שע"י בית החרושת "ברסס" נהרגו כ-120 אנשים, ע"י "הקטדרה" למעלה מ-100, ע"י רחבת העיריה מעל 50 איש, וע"י הכנסייה "שווענטקו זיגמונטא" כ-50 איש.

בנוסף נהרגו מאות אנשים בעת "איסוף", בתוך החצרות והרחובות למקומות המוזכרים לעיל. בתוך מאות הקרבנות והפצועים היו הרבה יהודים. עשרות של ההרוגים נקברו בחצר ב"י הסכני ברחוב גרנצ'רסקה.

בתוך אותו הקבר הגדול נקברו גם פגרי סוסים ופרות שנפגעו בעת היריות. היום הזה נחרת בהיסטוריה של צינסטוחובה "**כיום שני של מרחץ-הדמים**", היום "**העקוב מדם**" סימל ציון-זמן לתושבים. לדוגמה: אירוע זה קרה לפני "יום השני של "מרחץ-הדמים", או אחרי.

אחד המבצעים העיקריים של הפעולה האכזרית, ביום השני האומלל הזה, היה דר'הקרג, קומיסר העיר, וכן "קרייז-הופטמאן" = הממונה על צינסטוחובה והסביבה. לתפקיד זה מונה ע"י ריידקרוך, יו"ר הועד האזרחי.

"יום השני העקוב מדם" נחרת כיום אכזרי ליהודי צינסטוחובה. סופר רבות על כך שהכומר זימניאק הפיץ קול-קורא, בו פנה לכל תושבי העיר:

"אל לכם להפיץ פניקה, לא לעשות מעשי-פרובוקציה, היות, שזה עלול להביא,

לכל תושבי העיר, עונשים כבדים, כולל עונש-מות"

חתום: גנרל וויקאריוש א. זימניאק, ביסקופ-סופאגאן

צינסטוחובה 4 ספטמבר 1939.

ביום שלישי, 5 בספטמבר שוחררו בני חמישים ומעלה. יתר האנשים הועברו למחנה צבאי, וחלקם הועברו לבית-הסוהר "בְּזוֹדְזִיעַ", איפה שעונו פיזית ונפשית.

רק ביום הרביעי בלילה, שוחררו רבים, עשרות יהודים נשארו כבני-ערובה - שיוצאו להורג - אם התושבים יתקוממו.

לאחר "היום השני של מרחץ הדמים" התחילה, ליהודי העיר, תקופה קשה של עינויים. יום-יום אספו קבוצות גברים ונשים, ילדים ונוער לעבודות מפרכות, כגון: כיסוי בורות בלי כלים, להעביר ממקום למקום לבנים וחמרים אחרים, בלי כל צורך ותועלת.

כשהגיעו למקום העבודה, הכריחו את האנשים לפשוט את הבגדים העליונים, לערימה אחת, גם בימי גשם ושלג. בסיום יום העבודה - עד השעות המאוחרות בלילה - הכריחו את האנשים לקחת את הבגדים מהערימה, בלי לאפשר למצוא את הבגד שלהם. גברים לקחו בגדי נשים, או של ילדים, או להיפך.

יו"ר הגסטפו בצ'נסטובובה - קריגר - "הצטיין" במיוחד בעינויים. הוא פקד לשלוח לעבודות נקיון במשרדי הגסטפו נשים בעלות כשרונות מוזיקליים, וחייב אותן לנקות את החלונות בקומות העליונות של הבנין, והוא בעצמו ליווה אותן בעבודה, בנגינה בפסנתר.

קריגר הוציא פקודה: "על היודנראט לשמור בבית הקברות היהודי, באופן קבוע, שני קברים פתוחים וריקים, מוכנים לקבל מתים - "פושעים-יהודים". שני הקברים "התמלאו" מדי פעם, וחלקות חדשות הוכנו מיד. כל זה לא סיפק עדיין את אנשים הגסטאפו, מדי פעם היו אוספים יהודים, מעבירים אותם לבתי-סוהר, ומשם, יחד עם קבוצות של פולנים הובלו ליערות ב"אולשטיין" שם נורו ונקברו במקום.

בין אנשי הגסטאפו, הצטיין בסדיום ובאכזריות שְׁכֶלְסְקִי (בעצמו פולקס-דודֶשָׁה, ושומר במשטרת פולין מלפני המלחמה). הרוצח הזה הטיל - במשך תקופה ארוכה - אימה לא רק על יהודים, אלא גם על פולנים, אותם עינה לא פחות מיהודים.

סכנה גדולה היתה ליהודי לעבור ברחוב, משום שהיה נתפס לעבודות שונות עד לשעות המאוחרות בלילה, ומלווה, לעיתים, במכות אכזריות. לכן, בצאתם לרחוב, נצמדו האנשים לקירות הבתים, בכדי להימלט לפנים הבתים בעת סכנה. גם בדירות לא היה בטחון, לגמור את היום בלי עינויים ובעיות.

ב-14 לספטמבר 1939 (יום א' דראש-השנה), הופיעו במקומות מגורים צפופים של יהודים, מאות חיילים גרמניים, הוציאו את היהודים מהדירות לרחובות, ובגידופים "עם של עצלנים אתם, רציתם את המלחמה", הריצו אותם לעבודה בליווי מכות אכזריות.

מחזות איומים, הדומים לסיפורי דְּנֶטְהָ, התרחשו ע"י הגשר של הנהר נְרֶטְהָ, המקשר את מרכז העיר עם "זוֹדְזִיעַ". משני צידי הנהר עמדו גרמנים עם רובים שלופים, ואילצו את היהודים להכנס לתוך הנהר בבגדים, ולהוציא משם אבנים, בידיים.

במקום אחר, ע"י ה"טְשֶׁנְסְטוּחוּבְּנֶקְהָ" (ביח"ר לטכסטיל) הכריחו הגרמנים את היהודים, להוציא מהמים קורות ארוכות וכבדות, ו"בשיניים" להוציא את המסמרים. כשסירב הנער, יודל גְּרֶנְקָ, למלא את הפקודה, ירו בו הגרמנים. הרצח האכזרי הזה, צריך היה לשמש אזהרה: "לא להתחמק ממילוי פקודות".

ההשתוללות נמשכה. תפסו יהודים ברחובות, הוציאו אנשים מהדירות וממקומות מסתור, איש לא ידע לאן מובילים אותו, ומתי יחזור הביתה, ואם בכלל.

לעיתים, אותם אנשים שעבדו ביום, הוצאו ממיטותיהם בלילה, וגוייסו לעבודות כפייה. סודרו בשורות והחלו לצעוד, וחייבו אותם לשיר. אחדים שלא יכלו לשיר, הניעו את השפתיים, בכדי להימנע מקבלת מכות.

בינואר 1940, בליל שבת קר, הופיעו שוטרי גדוד 72, שבסיסו היה ברחוב נְרוטוביציא, בפיקודו של סרן אַמבראס, ביחד עם עוזריו: צאנגערל וקאַבאָק, והכריחו אלפי יהודים, ביניהם נשים וילדות בחצי לבוש, להתאסף ברחבת השוק החדש.

שעות ארוכות החזיקו את האנשים בלילה קר מאד. הפצועים ואלה שחלו שוחררו הביתה, ושאר העצורים הובלו ל"נְרוטוביציא-שול" ושם הכריחו אותם להתפשט, ולעמוד עירומים. הקצינים והחיילים התעללו בהם ונשים עברו "בדיקות גניקולוגיות".

רק לפנות בוקר שוחררו חלק הביתה, והשאר הובלו לעבודות שונות בשטח. 5 יהודים לא חזרו הביתה, ולא נודע גורלם.

פינוי היהודים מדירותיהם החל עם כניסת הגרמנים לצ'נסטובוה. מאוחר יותר החל פינוי שיטתי של רחובות ואזורים שלמים. השטח נהפך ל"יודן-ריין". אף אחד לא היה בטוח, שבמקום איפה לן הלילה, יוכל גם ללון למחרת. פינוי היהודים מהדירות התנהל בצורה שיטתית. תחילה הוצאו כל הדיירים מדירותיהם והועמדו בחצר. הגרמנים נכנסו לתוך הדירות ולקחו מה שמצאו-חן בעיניהם. אחרי זה הרשו ליהודים לקחת רק דברים נחוצים מאוד, וגורשו מהדירות מבלי לדעת לאן ללכת. את הרהיטים הוייבו להשאיר בדירות.

בנוסף לגזל השיטתי "ביקרו" גרמנים בבתים של יהודים ולקחו חפצים שונים. תמימים פנו לשלטון הגרמני בתלונות, ודרושת צדק על הגול האישי של הגרמנים. אחדים מהפונים שלמו בכך בחייהם. כך קרה עם יהודי בשם פעלטע, מאַמסטוב, ועם אישה גענעדעל באַרימהאַרציק שדרשו להחזיר להם חפצי-בית שהגרמנים מגדוד 72 לקחו מבתייהם ב-28/7/1939.

25 לספטמבר 1939, היה היום הראשון למחרת יום-הכיפורים. באותו יום, אלפי גרמנים צעירים, החלו להרוס את בית-הכנסת הישן, ברחוב מירובסקה. רבים מפולקס-דוטשה וחלאת-אדם פולנית, השתתפו בהרס בית הכנסת המפואר, וגזילת חפצים מתוכו. ה"פעולה" הזאת נמשכה 3 ימים שלמים. נותרו רק הקורות. הדלתות, הרצפה והחלונות נשדדו.

ב-25 לדצמבר 1939 (חג יום המולד), בוצע פוגרום ביהודים, בעזרת החיילים הגרמניים מגדוד 72. לפנות ערב התנפלו הגרמנים וחלאת-אדם פולנים, בצעקות אימים, על עוברי-אורח יהודים, זרקו בהם אבנים והרביצו במקלות, והתחילו גם לשדוד דירות וחנויות של יהודים. תוך שעה אחת נשברו כ-1000 חלונות ושלוש חנויות נשדדו. קיוסק למכירת סיגריות, היחידי ששייך לנכה מלחמה קאוואן, נשרף. חלק מהמתפרעים, היו כנראה חיילים גרמניים שהתלבשו בבגדים אזרחיים, הקימו צעקות והכריזו ש"בבית הכנסת הגדול" ברחוב ווילסון נמצא מחבוא של נשק.

בריצה פראית הגיעו האנשים המוסתים לבית הכנסת, הציתו אותו מכל הצדדים, והשליכו רימונים לתוך בית הכנסת הבווער.

באותו זמן, שהלהבות עולות מבינין בית הכנסת, עצרו הגרמנים כ-20 אנשים, ביניהם שני יהודים, והאשימו אותם בארגון המאורעות. למחרת שוחררו 19 העצורים, ואחד בשם קטניסלב צ'רנובסקי בן 16 הובא למשפט והואשם בשדירת רכוש. הוכרז גם על הארכת שעות העוצר בלילה.

למחרת, 26 בדצמבר, שלח סרן הס.ס. דוטמאן דו"ח ל"משטרת הבטחון" של אזור דומסקו, בו הסביר את הפוגרום על ה-25 בדצמבר (יום קודם). הוא קובע שאלמנטים פושעים ואנשי עולם התחתון ניצלו את המקום והזמן בכדי לשדוד. דוטמאן הוסיף, שקיימת אפשרות ש"בליל הסילבסטר" עלולות הפעולות האלה לחזור על עצמן.

בדו"ח מפורט יותר כתב הממונה על בטליון 72 (הידוע לשמצה והמבצע העיקרי של המהומות) "שסיבת שנאת-היהודים הקיימת בתוך הציבור הפולני, היא תוצאה של העלאת המחירים בחנויות, ערב החגים, ובנוסף ריבוי האוכלוסייה היהודית, הגדלה ומתגברת בצניסטוחובה. הדו"ח מוסיף ומסביר: "הגברת השריפה של בית הכנסת הגדול בהרבה מקומות בבת אחת, אינה מאפשרת ביצוע חקירה יסודית."

בהמשך כותב האחראי של גדוד 72, למשרד המשטרה במחוז דומסקו (שלפיקודה היתה שייכת העיר צניסטוחובה): "את הפוגרום ביצעו, כנראה, סטודנטים פולנים בהשפעת הנאומים בעת "המיסה" בכנסייה של "יאסנה-גורה", לרגל חג המולד". זה היה ההסבר הרשמי של הממונים הגרמנים על החוק בצניסטוחובה.

כך נראו הדוחות הרשמיים הגרמניים על הפוגרום שהם למעשה ארגנו, בעזרת צעירים פולניים. מטרת הפוגרום היתה משולשת. ראשית: להטיל אימה על התושבים היהודיים ולהפחיד את האוכלוסייה הפולנית. שנית: להשמיץ את העם הפולני בחו"ל. ושלישית: הכלל הידוע: "להפריד - ולמשול".

היודנראט ותפקידיו

ב-16 לספטמבר 1939, הזמין הממונה על ענייני היהודים בגסטאפו, את משה אָש, בנו של הרב נחום אָש, ודרש ממנו רשימת עסקנים יהודים, שתפקידם יהיה לעסוק בענייני היהודים. משה אָש מסר שמות של עסקנים אחדים, פעילים בעבר.

באותו יום נאספו העסקנים ששמותיהם הוזכרו, באולם של בנק למסחר, ברחוב פילסודסקייגו 3. בפגישה נכחו: הממונה על ענייני היהודים ועוד 2 אנשי גסטאפו. במשך 3 שעות ניסה הממונה להשמיץ את היהודים על מעשיהם, כעם של פושעים שמסתירים נשק, ורוצחים גרמנים, ועל מצפונם רצח של שני חיילים גרמניים. בנאומו חזר והדגיש, שאין ליהודים לצפות לשום חסד מהגרמנים. לדעתו יש לפנות את מחוז לובלין מלא-יהודים, ולשם להעביר את כל היהודים הנמצאים בשטחים הכבושים ע"י הגרמנים, שם תוקם מדינה ליהודים. הוסיף ואמר לנאספים "ידוע לכם שכאן ישנו שלטון גרמני, ומה יחסינו ליהודים ידוע לכם היטב. מהיום והלאה עליכם לדאוג בעצמכם לקיום שלכם".

היהודים ניסו להסביר, שעם פרוץ המלחמה, יהודים אמידים עזבו את העיר, והנשארים נמצאים במצב כספי קשה. בצעקות ענה הממונה: "במידה ויהיה לכם מעט - תזללו מעט".

במקום החליט הממונה, על מועצה של שישה אנשים: משה אָש, לייב בראמבערג, נתן דוד בערלינר, אהרן יוסף קרויזע, לייב קאפינסקי ודוד קונעדפולר. קבע להם 5 דקות זמן, לקבל את הצעתו ולקבוע תפקידים של יו"ר, סגן יו"ר, מזכיר וגזבר. תפקידו של הוועד: לספק עובדים ובעלי מקצוע לפי דרישת הגסטאפו. כל ההוצאות הקשורות בביצוע העבודות שיקבעו שלטונות העיר, יכוסו ע"י הוועד.

ב-1 לאוקטובר 1939 נקרא קאפינסקי - יו"ר ועד השישה - למפקד העיר, שהודיע לו, שכל יהודי ברלין, ויהודים מכל גרמניה וגם תושבים יהודים, מערים ועיירות בסביבת צ'נסטוחובה יצורפו לתוך מסגרת של "הרייך" ויועברו לתוך צ'נסטוחובה. תפקידו של היודנראט, למצוא עבורם מקום מגורים בתוך הרחובות המתחילים מגשר הרכבת (רח' אֶלִיה הראשונה) עד לגשר על הנהר נֶרְטָה (בשנת 1941 נקבעו הרחובות המוזכרים להיות הגיטו. בפגישה זאת ציוו על קפינסקי, לארגן עוד באותו יום יודנראט של 24 איש, שתפקידם יהיה לטפל בכל ענייני היהודים, ולדאוג למקומות מגורים ליהודים העתידים להגיע לצ'נסטוחובה. ועד השישה קרא לאסיפה כללית של כל יהדות העיר צ'נסטוחובה, 25,000 איש.

לאסיפה הגיעו 100 יהודים, והם בחרו את היודנראט, של 24 איש. והם: לייב קאפינסקי (חרשתן, עסקן ציוני, חבר ועד של "לירא", ארגון תרבותי, וגם חבר ועד של הגמנסיה העברית הפולנית), משה אַש (בעל תפקיד ברבנות), נתן דוד בערלינער (שותף לבנק לחילוף כספים), אהרון יוסף קראווע (סוחר), מרדכי בעסערגליק (סוחר), זיסקינד בראנדליעוויטש (מורה), יחיאל געריכטער (ציוני), וואלף איצעק (ציוני), נחמן גרינפעלד ויוסף קליינפלאץ (חברי ועד הרבנות), יוסף בראניאטאָווסקי (עורך-דין), לייב בראַמבערג (חרשתן, מזרחי), דוד קאַניעצפּאַלער (ציוני, פעיל בארגון בעלי מלאכה), יאָקוב לעוויט (חרשתן, וסגן יו"ר מזרחי בצ'נסטוחובה), שמואל לעווקאָוויטש (מהנדס, בעל בתים), מאוריצי נויפעלד (סגן יו"ר ארגון הסוחרים ובעלי תעשייה), שמואל ניעמען־אָווסקי (יו"ר ארגון סוחרים זעירים), נאטאַן ראָדאַל (עו"ד), זעליג ראטבארד (סוחר, ציוני), יאָקוב ראָזינע (דמוקרט ורוח), מיכאל רוזשעוויטש (סוחר), אָדאַם סְלָאנימסקי (מרצה בגימנסיה ואסימולאטור), גרשון שאפיר (ציוני, חבר מועצת העיריה ומרצה בגימנסיה), ווילהעלם זיריקער (חרשתן).

לנשיאות היודנראט נבחרו 5 חברים: לי קאפינסקי - יו"ר, לי בראמבערג - סגן יו"ר, ני די בערלינער - גובר, ונויפעלד וגעריכטער - חברי הנשיאות בלי תפקידים מוגדרים.

חברי הוועד חילקו ביניהם תפקידים שונים וניגשו לארגן את הפעילויות השונות. במחצית השניה של חודש נובמבר 1939, נדרשו חברי היודנראט, ע"י מפקד העיר באותו זמן, ד"ר ווענדלער, להתייצב לפניו. כשהגיעו חברי הוועד למפקד העיר, העמידו אותם אנשי המשטרה הצבאית והגסטאפו בשתי שורות. אז הופיע ד"ר ווענדלער והודיע להם: "שכל התושבים היהודים חייבים, תוך 10 ימים, לשלם מס של מיליון זלוטי, ואם בתאריך הזה, לא ימציאו את הכסף הדרוש, יוצאו 100 יהודים להורג. חלק מחברי הוועד שוחררו, בכדי לגייס את הכספים, והחלק השני נשאר כבני ערובה, בבית-הסוהר.

במשך 10 הימים הטילו חברי הוועד על יהודי צ'נסטוחוב תשלום המס, ובאותו זמן התנהל משא ומתן, כדי להקטין את הסכום הנדרש. לצערנו, לא ניתן היה "לרכך" את ד"ר ווענדלער, וביום העשירי, כשלא הועבר המס הנשאר, נאסרו כל נשי בני הערובה וביחד עם בעליהם נסגרו במחנה מיוחד.

ביום ה-14, הצליחו חברי היודנראט, לשחד בהרבה כסף את ד"ר ווענדלער, והסכום, שנדרשו היהודים לשלם הוקטן ל-400,000 זלוטי, בתשלומים.

